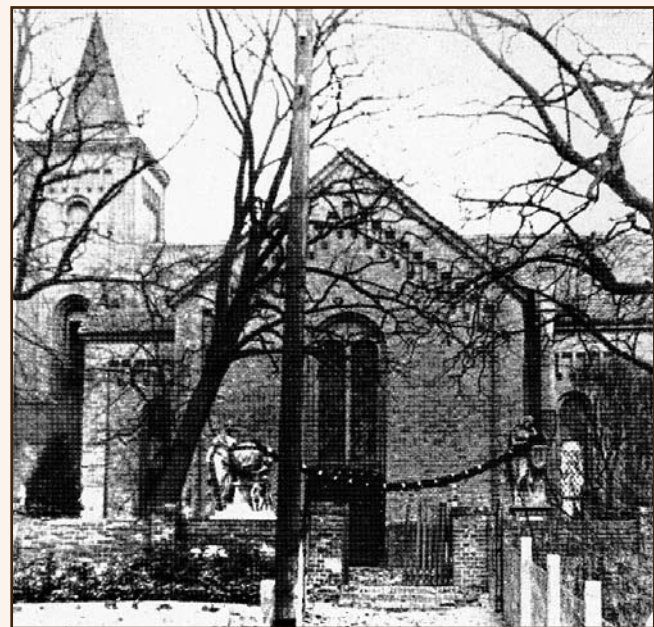

GARDZKO

Miejscowość położona jest w odległości 4,5 km na południowy wschód od Strzelec, przy drodze do Drezdenka. Na terenie wsi istnieją ślady osadnictwa związane z grodziskiem stanowiącym ośrodek opola podporządkowanego grodowi santockiemu. Grodzisko datowane jest na okres od VIII do XIII wieku, a jego lokalizację wyznacza się po zachodniej stronie kościoła. Najstarsza wzmianka o samej miejscowości pochodzi z 1337 roku. Wymieniono wówczas 64 łanów ziemi, z czego 4 były uposażeniem parafii, natomiast po 12 należały do dwóch przedstawicieli rycerskiej rodziny Blomeke. W okresie późnego średniowiecza miejscowość nale-

żała do rodu von Möhlen. Ostatnim jej przedstawicielem był major von Möhlen, który poległ w bitwie pod Legnicą w 1760 roku. Po wojnie siedmioletniej tutejszy majątek wydzierżawił Franz Balthasar Schönberg von Brenckenhoff (1723-1780), tajny radca, kolonizator łęgów noteckich i warciańskich, właściciel majątków ziemskich w Pławinie i Licheniu. Franz Balthasar von Brenckenhoff zmarł w 1780 roku w Gardzku i został uroczystie pochowany w kościele w Licheniu. Następnie majątek ziemski należał do kapitana Heinricha Gottloba Ludwiga von Holzendorfa, a w 1801 roku właścicielem dóbr została jego szwagierka Christiane Ernestine von Langen z domu Steinkeller (1845-1817). Od 1816 roku Gardzko znajdowało się w posiadaniu jej syna Heinricha Augusta Sigismunda von Langen. Z kolei w 1818 roku majątek ziemski był własnością asesora sądowego Johanna Karla Augusta Gottfrieda, a następnie jego syna Karla Wilhelma Juliusa. Od 1882 roku była to posiadłość Paula von Branda z Ług, a później jego spadkobierców. Na początku XX wieku tutejsze dobra ziemskie zostały częściowo wykupione przez Towarzystwo „Eigene Scholle” i rozparcelowane. Po II wojnie światowej własność ziemska została znacjonalizowana. We wsi zachował się neoromański kościół z 1860 roku, przed którym posadowione są dwa pomniki nagrobne poświęcone małżeństwu von Holzendorf i dwa dzwony osadzone na współczesnej dzwonnicy.

Na uwagę zasługują także relikty zabudowy folwarcznej, historyczna szkoła oraz zabudowa mieszkalna z lat 20.-30. XX wieku. Pamiątką po założeniu rezydencjonalnym są również relikty parku dworskiego, z którego zachował się staw z wierzbą płaczącą, aleja przy drodze wiejskiej oraz kilka wiekowych dębów.

Na uwagę zasługują także relikty zabudowy folwarcznej, historyczna szkoła oraz zabudowa mieszkalna z lat 20.-30. XX wieku. Pamiątką po założeniu rezydencjonalnym są również relikty parku dworskiego, z którego zachował się staw z wierzbą płaczącą, aleja przy drodze wiejskiej oraz kilka wiekowych dębów.

Na uwagę zasługują także relikty zabudowy folwarcznej, historyczna szkoła oraz zabudowa mieszkalna z lat 20.-30. XX wieku. Pamiątką po założeniu rezydencjonalnym są również relikty parku dworskiego, z którego zachował się staw z wierzbą płaczącą, aleja przy drodze wiejskiej oraz kilka wiekowych dębów.

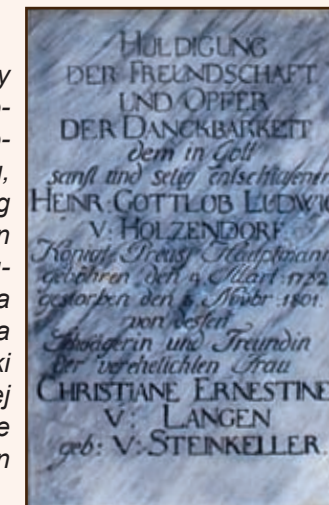
POMNIK HEINRICHA GOTTLoba LUDWIGA VON HOLZENDORFA (1732-1801)

Pomnik poświęcony został właścicielowi dóbr szlacheckich w Gardzku, kapitanowi królewskich wojsk pruskich. Klasycyzyczny monument wykonany został w piaskowcu i marmurze około 1801 roku z fundacji szwagierki zmarłego i zarazem jak głosi inskrypcja – jego przyjaciółki – Christiane Ernestine von Langen z domu Steinkeller. W latach 1801-1816 była ona również właścicielką dóbr ziemskich w Gardzku. Pomnik znajduje się przed fasadą kościoła. Składa się z prostopadłościennego postumentu, na którym umieszczona jest marmurowa tablica z napisem memoratywnym w języku niemieckim oraz pełnoplastycznej, kobiecej postaci alegorycznej, wspartej łokciem lewej ręki o urnę. W licu urny umieszczono ujęte wieńcem wyobrażenie tzw. sillhouette głowy zmarłego, wykonane w czarnym marmurze. Przy lewej nodze kobiety ukazany jest pelikan jako symbol Zbawiciela. Pomnik posiada znaczne wartości artystyczne, ujawniające się w harmonijnej kompozycji oraz subtelnie wymodelowanej postaci kobiecej, a także naukowe, jako przejaw świadomości i aspiracji jednej z rodzin szlachty nowomarchijskiej. Podobny, piaskowcowy pomnik ufundowano w 1798 roku ku czci tajnego radcy Johanna Gottloba Treppmachera przy jego pałacu w Drezdenku. Prawdopodobnie jego wykonawcą był ten sam, anonimowy artysta pracujący na zamówienie Christiane Ernestine von Langen.

Tekst inskrypcji

poświęconej zmarłemu
Hołd przyjaźni i ofiary wdzięczności temu [który] umarł w spokoju i błogosławieństwie w Bogu, Heinrich Gottlob Ludwig von Holzendorf, kapitan królewskich wojsk pruskich, urodzony 4 marca 1732, zmarł 8 listopada 1801, od jego szwagierki i przyjaciółki, zamężnej pani Christiane Ernestine von Langen, z domu von Steinkeller.

Tekst:
Błażej Skaziński

Tłumaczenie tekstu inskrypcji:
Dominika Piotrowska-Kuipers

Fotografie:
Marek Bidol, Adam Roszak, Błażej Skaziński

Ilustracje archiwalne:
Archiwum Delegatury Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Gorzowie Wlkp. i Urząd Miejski w Strzelcach Krajeńskich

Literatura:
E. Rymar, Strzelce (Krajeńskie) na przestrzeni wieków (do 1945 roku), Strzelce Krajeńskie 2011;
B. Skaziński, Zabytki Gminy Strzelce Krajeńskie, Strzelce Krajeńskie 2010.

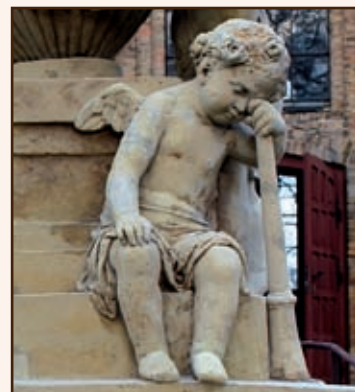
Wykonano na zlecenie
Urzędu Miejskiego w Strzelcach Krajeńskich
Aleja Wolności 48, 66-500 Strzelce Krajeńskie
tel. 95 763 11 30, e-mail: urząd@strzelce.pl,
www.strzelce.pl

POMNIK MAŁŻONKI HEINRICHA GOTTLoba LUDWIGA VON HOLZENDORFA (1765-1787)

Pomnik poświęcony jest nieznanemu z imienia małżonkowi właściciela dóbr ziemskich w Gardzku – von Holzendorf z domu von Steinkeller. Monument posadowiony jest przed fasadą kościoła, obok pomnika nagrobnego jej męża. Pomnik wykonany został w piaskowcu z marmurowym medalionem w licu urny. W dolnej partii składa się z masywnego postumentu, na którym umieszczone zostały obustronnie inskrypcje memoratywne w języku niemieckim. Od strony lica o treści: *GEB. DEN XV IANN MDCCLXV / GEST. DEN XXII IANN MDCCLXXXVII / UNSCHAETZBAHR HERZ / VOLL FROEMMIGKEIT*

UND GUETE oraz na odwrociu: *VERSICHERUNG DER EWIGEN TRAENEN / IHRES MANNES / UEBER DEN FRUEHEN VERLUST SEINES / DURCH SIE GENOSSENEN GLUECKS / UND AUER DER WELD / UEBER VERLUST DES BEYSPIELS / IHRER TUGEND*. Na postumencie znajduje się pełnoplastyczna grupa rzeźbiarska. Głównym elementem jej kompozycji jest alegoryczna postać kobieca odziana w antyczne szaty. Opiera się ona lewą ręką o urnę ustawioną na prostopadłościennym postumencie. W jej licu wprowadzono medalion wykonany w białym marmurze z wizerunkiem zmarłej. W otoku medalionu umieszczono napis: *S. V. HOLZENDORF / H. V. STEINKELLER*. Urnę po prawej stronie adoruje putti, przytrzymujące feston kwiatowy. Kolejne putti ukazane zostało w pozycji siedzącej. Wspiera ono ręką głowę w geście rozpaczki, gasząc jednocześnie gromnicę – symbol przerwanej przedwcześnie życia. Pomnik został zrealizowany pod wpływem obrazu znanego berlińskiego malarza Bernharda Rodego (1725-1797), ufundowanego około 1777 roku ku czci generała Achazego Heinricha von Alvenselbena (1716-1777) w kościele farnym w Strzelcach.

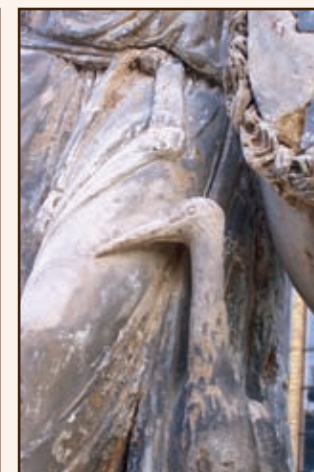

PRACE KONSERWATORSKIE

W 2014 roku przy pomnikach nagrobnych w Gardzku przeprowadzono prace konserwatorskie polegające na stabilizacji ich konstrukcji, oczyszczeniu z glonów i porostów, a także z warstw zabrudzeń. W następnej kolejności dokonano wykucia cementowych zapraw oraz usunięcia wtórnych warstw malarskich. Z uwagi na zniszczenie powierzchni kamienia podklejono odspojenia i rozwarstwienia oraz wzmocniono jego strukturę. Zarazem uzupełniono liczne ubytki i zrekonstru-

wano brakujące elementy. Ostatnim etapem prac było ucytelnienie inskrypcji oraz zabezpieczenie kamienia przed negatywnym oddziaływaniem warunków atmosferycznych. W trakcie prowadzonych prac ujawniono, iż pomniki były poddawane w latach 1883 i 1890 pracom konserwatorskim, o czym świadczą rytowane inskrypcje umieszczone na wieku urny w pomniku Heinricha Gottloba von Holzendorfa. Prace wykonali nieznanymi z imienia Schmidt, Kramusch oraz Steinbach, i Zabeth. Autorem bieżących prac konserwatorskich była dr Maria Gąsior z Wrocławia. Prace sfinansowano dzięki środkom Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013.

Pomniki nagrobne w Gardzku

**Gmina
Strzelce Krajeńskie**